

การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์

THE ETHICAL ANALYSIS IN RAMAYANA LITERATURE

พระมหาจันทกมล อภิรัตน์¹,
จักรพรรณ วงศ์พรพจน์², จรัส ลีกา³ และ พระยงค์ยุทธ เทวธมโม⁴
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4}
Phramaha Jinkamol Abhiratano (Pensuk)¹,
Chakkapan Wongpornpavan², Jaras Leeka³ and PhraYongyuth Dhevadhammo⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus^{1,2,3,4}
Corresponding Author, Email: jinkamol@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางจริยศาสตร์ 2) ศึกษาวรรณกรรมรามเกียรติ์ และ 3) ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์ เป็นวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดและทฤษฎีทางหลักจริยศาสตร์ เป็นประเพณีปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความสุขความเจริญแก่ตนเองและสังคม เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงหลักความจริงและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามหลักเหตุและผลที่พิสูจน์ข้อเท็จจริง หลักจริยศาสตร์มีลักษณะเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดสูงสุดของชีวิต
2. เนื้อเรื่องที่มาของรามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ได้รายละเอียดปลีกย่อยจากรamayanaฉบับภาษาสันสกฤตที่นำมาประกอบกันกลายเป็นรามเกียรติ์ของไทย และได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของประเทศนั้นจนกลายเป็นวรรณคดีประจำชาติ เช่น ไทย ลาว พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น

* ได้รับบทความ: 28 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2564

3. การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์ พบว่า หลักการปฏิบัติด้านจริยธรรมทางศาสนา รามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมทางศาสนาที่ถูกเขียนขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการนำเสนอให้ผู้อ่านได้เห็นความแตกต่างระหว่างตัวละครในเรื่องที่มีอยู่สองฝ่าย คือฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว คือ 1) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อสังคม ด้านการปกครอง ได้แก่ ทศพิธราชธรรม, หลักพรหมวิหาร, จักรวรรดิวัตร 12, ความสามัคคี และสังคหวัตถุ 2) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อครอบครัว ได้แก่ หลักเบญจศีล, หลักความซื่อสัตย์ 3) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อตนเอง ได้แก่ อิทธิบาท

คำสำคัญ: การวิเคราะห์; จริยศาสตร์; วรรณกรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study ethical theory and concepts; 2) to study Ramayana literature and 3) to analytically study ethical principles in Ramayana literature. This study was carried out by means of documentary research through studying the information from the Tipitaka, academic papers and related research. The gathered data were analyzed by inductive descriptive method.

The research results were as follows:

1. Ethical concepts and theories are a practice to bring happiness and prosperity to oneself and society. It is a concept that discusses the truth and the events that occur according to the principle of cause and effect that prove the facts. Ethics is characterized as a guide to the course of action leading to the highest position of life.

2. The origin of Ramayana, King Buddha Yodfa Chulalok the Great's version, which is detailed from Ramayana, Rishi Valmiki's edition, which is brought together to become the Ramayana of Thailand. Its content is modified in accordance with the culture of each country until it becomes a national literature such as Thailand, Laos, Myanmar, Cambodia, Malaysia and Indonesia, etc.

3. The analysis of ethics in Ramayana literature: for religious ethical practices, Ramayana is a religious literature written to convey knowledge and understanding to the readers to see the differences between the characters of two sides in the story: good side and the bad side. The ethics are 1) the principles of ethics towards society in terms of governance, including Ten Duties of the King, Four Sublime States of Mind, Twelve

Duties of a Universal King, Unity, Four Bases of Social Solidarity; 2) ethical principles towards family including Five Precepts, Honesty; 3) ethical principles to oneself including Four Paths of Accomplishment.

Keywords: Analysis; Ethical; Literature

บทนำ

อินเดียในสมัยโบราณโดยส่วนใหญ่มีความเชื่อในหลักคำสอนและคัมภีร์ทางศาสนาพราหมณ์ฮินดู ที่มีชื่อเรียกว่า คัมภีร์พระเวท เดิมมี 3 คัมภีร์ เรียกว่า “ไตรเวท” คือ (1) ฤคเวท เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมบทสวดสดุดีพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย (2) ยชุรเวท เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมบทประพันธ์ที่ว่าด้วยสูตรสำหรับการใช้ในการประกอบพิธีพิธียชุรเวทสมิหิตา ยชุรเวทบรรจุนต์และคำแนะนำเกี่ยวกับการประกอบพิธีพิธีบวงสรวง (3) สามเวท เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมบทประพันธ์อันเป็นบทสวดขับร้อง ต่อมาได้เพิ่ม อาถรรพเวท เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมบทประพันธ์ที่ว่าด้วยมนต์หรือคาถาต่าง ๆ (เอกฉัตร จารุเมธีชน, 2545 : 25-46) แนวคิดของปรัชญาทางศาสนาพราหมณ์ฮินดูมีหลากหลายนิกาย โดยได้มีหลักการประพจน์ปฏิบัติตามประเพณี โดยแบ่งออกเป็น 4 นิกายหลัก ได้แก่ ลัทธิไวษณพ, ลัทธิไศวะ, ลัทธิศักติ และ ลัทธิสมารตะ นิกายต่าง ๆ นี้แตกต่างกันที่เทพเจ้าองค์กลางที่บูชา, ธรรมเนียมและมุมมองต่อการหลุดพ้น ต่อมาได้มีการเขียนเรื่องราวทางวรรณกรรมต่าง ๆ ขึ้นมา แต่วรรณกรรมที่สำคัญมีสองมหากาพย์ คือ มหาภารตะ บางครั้งเรียกสั้น ๆ ว่า ภารตะ และมหารามายณะ ที่ประพันธ์เป็นโคลกภาษาสันสกฤต มหากาพย์เรื่องนี้นับเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์ “อิตีหาส” หรือ “ประวัติศาสตร์” และเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งของเทพปกรณัมในศาสนาฮินดู (กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย, 2537 : 2-6) รามเกียรติ์ เป็นวรรณคดีประเภทมหากาพย์ของอินเดีย เชื่อว่าเป็นนิทานที่เล่าสืบต่อกันมายาวนานในหลากหลายพื้นที่ของชมพูทวีป แต่ผู้ได้รวบรวมแต่งให้เป็นระเบียบครั้งแรกคือ ฤๅษีวาลมิกิ โดยประพันธ์ไว้เป็นบทร้อยกรองประเภทฉันทภาษาสันสกฤต เรียกว่า โคลก จำนวน 24,000 โคลก ด้วยกัน โดยแบ่งเป็น 7 ภาค (กาณฑ์ หรือ กัณฑ์) ดังนี้ พาลกัณฑ์, อโยธยากัณฑ์, อरणยกัณฑ์, กิษกินธกัณฑ์, สุนทรกัณฑ์, ยุทธกัณฑ์, อุตตรกัณฑ์ (รัตนาคชนา, 2557 : 3-9)

รามายณะเป็นวรรณคดีที่มีการดัดแปลง เล่าใหม่ และแพร่หลายไปในหลายภูมิภาคของเอเชีย โดยมีเนื้อหาแตกต่างกันไป และอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปด้วย เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการทำศึกสงครามระหว่างฝ่ายพระรามกับฝ่ายทศกัณฐ์ โดยพระรามจะมาชิงตัวนางสีดา ซึ่งถูกทศกัณฐ์ลักพาตัวมา ทางฝ่ายพระรามมีน้องชาย ชื่อพระลักษมณ์และหนุมาน เป็นทหารเอกช่วยในการทำศึก รบกันอยู่นานท้ายที่สุดฝ่ายอสูรก็พ่ายแพ้ รามายณะเมื่อแพร่หลายในหมู่ชาวไทย คนไทยได้นำมาแต่งใหม่ก็เรียกว่า รามเกียรติ์ ซึ่งมีหลายฉบับด้วยกัน ส่วนในหมู่ชาวลาวนั้น เรียกว่า พะลักพะลาม (พระลักษมณ์พระราม)

(สมพร สิงโต, 2517 : 92-75) ซึ่งตามความเชื่อของพราหมณ์ฮินดูได้กล่าวถึงพระรามที่เป็นร่างอวตารของพระนารายณ์ รวมถึงพระพุทธเจ้า ที่เป็นปรางอวตารที่ 10 ของพระนารายณ์

ประเทศไทยเองได้รับอิทธิพลของวรรณกรรมรามเกียรติ์ มีมาแต่สมัยอยุธยา ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับให้ละครหลวงเล่น ปัจจุบันมีอยู่ไม่ครบ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งมีมาแต่เดิมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านฯ ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เพื่อให้ละครหลวงเล่น ได้ทรงเลือกมาเป็นตอน ๆ รามเกียรติ์เพื่อใช้ในการเล่นโขนซึ่งจะมีอยู่เพียงบางตอนที่คัดเลือกไว้เท่านั้น (เอกฉัตร จารุมณีชน, 2545 : 4-7)

รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่สำคัญของไทย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เนื้อเรื่องและสำนวนกลอนในเรื่องรามเกียรติ์มีความไพเราะ มีคติสอนและแง่คิดในด้านต่าง ๆ อยู่เป็นอันมาก สอดแทรกเอาไว้ตลอดทั้งเรื่อง ตามหลักนิยมของอินเดียในเนื้อเรื่อง และหลักนิยมของไทยในสำนวนกลอน จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ที่รอบพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) เขียนขึ้นมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธ ยอดฟ้าฯ จำนวน 178 ห้อง เป็นภาพจิตรกรรมงดงาม ทรงคุณค่าทางศิลปกรรมเป็นอย่างยิ่ง โดยมีการ (RamakianHome, 2562 : 1-2)

ต่อมาได้มีการพัฒนาวรรณกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ วรรณกรรมรามเกียรติ์ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทั้งในเรื่องของวรรณกรรม ศิลปะ และสะท้อนผ่านตัวละคร เช่น ความจงรักภักดี หรือความซื่อสัตย์ของหนุมานที่มีต่อพระรามแม้ทศกัณฐ์จะมอบรางวัลมากมายให้ก็ไม่ทำตาม และโทษของการผิดศีลข้อที่ 3 การประพฤติดื้อติดต่อกับผู้อื่นของทศกัณฐ์ เป็นต้น หลักในการนำไปประพฤติปฏิบัติของคนในสังคม โดยกล่าวถึงหลักเบญจศีล, อิทธิบาท, ความซื่อสัตย์, ความสามัคคี, สังคหวัตถุ, จักรวรรดิวิดีพรหมวิหาร และทศพิธราชธรรม ที่มีปรากฏในวรรณกรรมรามเกียรติ์ (อริยธู ทองอินทร์ และ ภาณุพงศ์ ยิ้มณรงค์, 2558 : 55-62) ซึ่งรามเกียรติ์เองยังมีแนวความคิดที่เกิดจากหลักมุ่งหมายในการดำรงชีวิตอันเป็นอุดมคติ 4 ประการ (ทวิศักดิ์ ญาณประทีป, 2558 : 6-8) ของตัวเอกคือ 1) ธรรมะ อุดมคติในการปฏิบัติหน้าที่ของตัวเอกของเรื่องโดย ความกล้าหาญไม่หวาดหวั่น และโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ตอบแทน 2) อารยะ ความเจริญอุดมด้วยโภคสมบัติ 3) กามะ ความสำเร็จปรารถนาตามที่ต้องการ 4) โมกษะ ความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เป็นบรมสุขในขั้นสุดท้ายที่สอดคล้องกับหลักจริยศาสตร์ทางพุทธศาสนา ที่มีความเชื่อในการดำรงชีวิตอยู่อย่างสุจริต และการปฏิบัติตนเพื่อมุ่งสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิต คือ มรรค ผล นิพาน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์ หลักในการประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีปรากฏในรามเกียรติ์ อิทธิพลของรามเกียรติ์ที่มีต่อคนในสังคมไทย เพื่อเป็นองค์ความรู้รวบรวมหลักธรรมคำสั่งสอน

ของทางพระพุทธศาสนาในรามเกียรติ์ให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นความรู้ให้ผู้สนใจนำมาศึกษาและปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางจริยศาสตร์
2. เพื่อศึกษาวรรณกรรมรามเกียรติ์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ที่มาจากงานเขียน บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำรา ฯลฯ
2. ศึกษาแนวคิดเรื่องหลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์
3. นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาข้างต้นมาเรียบเรียงและวิเคราะห์ใน 3 ด้าน คือ 1) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อสังคม ได้แก่ ด้านการปกครอง และด้านความสามัคคี 2) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อครอบครัว ได้แก่ ด้านการปฏิบัติทางกาย ด้านการปฏิบัติทางวาจา และด้านการปฏิบัติทางใจ 3) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อตนเอง ได้แก่ ด้านการปฏิบัติต่อผู้อื่น และด้านการปฏิบัติต่อสังคม
4. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีทางหลักจริยศาสตร์ สรุปได้ว่า หลักจริยศาสตร์เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติตามไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา สำหรับลักษณะของหลักจริยศาสตร์ ไม่มีลักษณะที่ตายตัวหรือบังคับ หรือถูกกำหนดวางไว้เป็นกฎเกณฑ์กฎระเบียบ หรือกฎหมายอย่างแน่นอน ไม่มีบทลงโทษว่าบุคคลนี้จะทำอะไรแล้วจะต้องได้รับผลแห่งการกระทำกฎหมายกำหนดไว้ มีบทลงโทษอย่างแน่นอนตายตัว มีความเป็นสมบูรณ์นิยม (Absolutly) กล่าวคือเป็นลักษณะแห่งหลักในการประพฤติปฏิบัติที่แน่นอนตายตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือการลดหย่อนผ่อนโทษ มักจะเป็นการกำหนดบทแห่งการกระทำที่แน่นอน ซึ่งหลักจริยศาสตร์ที่เป็นความสมบูรณ์และแน่นอนยังสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ คือ ประการที่ 1 หลักจริยศาสตร์ในแบบเดิม (Tradition) เป็นหลักธรรมคำสอน

ที่เป็นหลักดั้งเดิมอันมุ่งไปสู่จุดหมายสูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนาที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสสอนและตรัสรู้ และประการที่ 2 หลักจริยศาสตร์ร่วมสมัย (Contemporary) เป็นหลักแนวคิดที่กล่าวถึงหลักจริยศาสตร์โดยยึดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่เน้นการพิสูจน์และวิเคราะห์ผลของการกระทำในส่วนที่สามารถนำมาขัดแย้งกับหลักเกณฑ์ดั้งเดิมได้ และหลักจริยศาสตร์เป็นจริยธรรมหรือพุทธจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนาได้กำหนดแนวทางในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนแก่พุทธบริษัทและประพฤติปฏิบัติตามหลักจริยศาสตร์จึงเป็นหลักการและแนวคิดที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติเป็นบุคคลผู้ที่ประเสริฐ ผู้ที่มีความบริสุทธิ์ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน มีจิตใจที่หมั่นจดและผ่องใส มันเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายสูงสุดแห่งสัจธรรม ซึ่งหลักจริยศาสตร์มีระดับขั้น 3 ระดับ คือ ศีล 5 หรือเบญจศีล เป็นพุทธจริยธรรมระดับต้น กุศลกรรมบถหรือกุศลกรรมบถ 10 เป็นพุทธจริยธรรมระดับกลาง และมรรค 8 เป็นพุทธจริยธรรมระดับสูง ส่วนหลักจริยศาสตร์ที่มีปรากฏในวรรณกรรมรามเกียรติ์ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ เป็นหลักธรรมที่สร้างความรักและความจริงใจต่อกัน การมีความซื่อตรง มีความซื่อสัตย์มีความจริงใจต่อผู้อื่น คนเราอยู่ร่วมกันต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจต่อกัน 2) หลักความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน 3) เบญจศีล หรือ ปญจศีล แปลว่า ศีล 5 เป็นหลักการที่มีมาและเป็นที่สั่งสอนทั่วไป เป็นหลักธรรมประจำสังคมมนุษย์ มรรควาสผู้รักษาศีลอยู่แล้วก็สามารถให้ศีลแก่บุคคลอื่นได้ด้วย 4) หลักอิทธิบาท 4 เป็นศัพท์ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ทางแห่งความสำเร็จ 5) หลักสังคหวัตถุ 5 เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความสงบสุข เพราะเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน, หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้, วิธีทำให้คนรัก, หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 6) จักรวรรดิวัตร 12 วัตรของพระเจ้าจักรพรรดิ, พระจริยาที่พระเจ้าจักรพรรดิพึงทรงบำเพ็ญสม่ำเสมอ, ธรรมเนียมการทางบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระเจ้าจักรพรรดิ, หน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ 7) หลักพรหมวิหาร เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม, ธรรมเครื่องอยู่อย่างพรหม, ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม, หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มียุติคุณยิ่งใหญ่ผู้ใดที่ปฏิบัติตามย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษารักรวมไว้ได้ด้วยอุเบกขา 8) หลักทศพิธราชธรรมจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการปกครอง และการอยู่ร่วมกันด้วย ช่วยให้มีผู้ปกครองที่ยึดธรรม และความถูกต้องมาใช้ในการบริหารประเทศไม่เพียงแต่ให้สังคมน่าอยู่

2. วรรณกรรมรามเกียรติ์ สรุปได้ว่า วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์มีต้นเค้าของเรื่องมาจากเรื่องรามายณะที่ ฤๅษีวาลมิกี ชาวอินเดีย แต่งขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต เมื่อประมาณ 2,400 ปีเศษ เชื่อว่าน่าจะเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ จากอิทธิพลของลัทธิพราหมณ์ฮินดูซึ่งเป็นนิทานที่แพร่หลายอยู่ทั่วไป

ในภูมิภาคเอเชียใต้ ต่อมาอารยธรรมอินเดียได้แพร่สู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ่อค้าชาวอินเดียได้นำวัฒนธรรมและศาสนาไปด้วย ทำให้รามายณะแพร่หลายไปทั่วภูมิภาค กลายเป็นนิทานที่รู้จักกันเป็นอย่างดี และได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของประเทศนั้นจนกลายเป็นวรรณคดีประจำชาติไปดังปรากฏในหลายชาติ เช่น ไทย ลาว พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย ล้วนมีวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีประจำชาติทั้งสิ้น สำหรับเรื่องรามเกียรติ์ของไทยนั้น มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับให้ละครหลวงเล่น ปัจจุบันมีอยู่ไม่ครบ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งมีมาแต่เดิมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เพื่อให้ละครหลวงเล่น โดยได้ทรงเลือกมาเป็นตอน ๆ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์โดยใช้ฉบับของอินเดีย (รามายณะ) มาพระราชนิพนธ์ใช้ชื่อว่า "บ่อเกิดรามเกียรติ์"

3. การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์ สรุปได้ว่า หลักการประพฤติปฏิบัติด้านจริยธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมทางศาสนาที่ถูกเขียนขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในการนำเสนอให้ผู้อ่านได้เห็นความแตกต่างระหว่างตัวละครในเรื่องที่มีอยู่สองฝ่าย คือฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว โดยการนำเอาพระรามผู้ที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีและทศกัณฐ์ที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความชั่ว สรุปได้ดังนี้

1) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อสังคม ด้านการปกครอง หลักธรรมที่นำมาใช้ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักจริยศาสตร์ที่มุ่งสอนให้ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ประเสริฐ การประพฤติปฏิบัติของพระรามเองมีหลักธรรมที่เรียกว่า ทศพิธราชธรรมปรากฏอยู่ ซึ่งหลักราชธรรม 10 หรือ ทศพิธราชธรรม ธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ, คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง, ธรรมของนักปกครอง หลักพรหมวิหารธรรมจึงเป็นหลักจริยศาสตร์ที่สำคัญต่อการลดเวรกรรมต่อกันและกัน ในรามเกียรติ์เองได้กล่าวถึงความเมตตากรุณาต่อผู้ที่ได้รับทุกข์เวทนาและสรรพสัตว์ต่าง ๆ ที่ได้รับความเดือดร้อนจากยักษ์ แม้ความจริงแล้วจะต้องทำสงครามกัน ซึ่งหลักพรหมวิหาร 4 ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ จักรวรรดิวัตร 12 วัตรของพระเจ้าจักรพรรดิ, พระจริยาที่พระเจ้าจักรพรรดิพึงทรงบำเพ็ญสม่ำเสมอ, ธรรมเนียมการทางบำเพ็ญพระราชกรณียของพระเจ้าจักรพรรดิ, หน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ แม้ในรามเกียรติ์จะไม่ได้เจาะจงถึง แต่เมื่อได้อ่านและศึกษาเนื้อเรื่องของรามเกียรติ์จะเห็นว่า พระรามได้ทรงมีหลักจริยศาสตร์ในการปกครองได้เป็นอย่างดี การดูแลไพร่พล กำลังพลทหาร การปกป้องบุคคลอันเป็นที่รัก การดูแลประชาราษฎร์ให้มีความสุข อยู่ดีกินดี สังคหวัตถุ ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน

หมายถึง หลักการครองใจคน, หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้, วิธีทำให้คนรักและหลักสามัคคีในทางหลักจริยศาสตร์ ถือว่าเป็นธรรมแห่งความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่อง เชื้อชาติ ความกลมเกลียวกัน ความสามัคคี ถ้าเกิดมีขึ้นในที่ใด ย่อมทำให้ที่นั้นมีแต่ความสงบสุข ความเจริญ ส่วนความแตกสามัคคี ถ้าเกิดมีขึ้นในที่ใด ย่อมทำให้ที่นั้นประสบแต่ความทุกข์ มีแต่ความเสื่อมเสีย โดยประการเดียว

2) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อครอบครัว คือ หลักเบญจศีลหรือ ปญจศีล แปลว่า ศีล 5 เป็นศีล หรือข้อห้ามในลำดับเบื้องต้นตามพระโอวาทของพระโคตมพุทธเจ้า พระศาสดาพระองค์ปัจจุบันแห่ง ศาสนาพุทธ หลักศีลธรรม ในทางหลักจริยศาสตร์มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ การนำมาใช้ในครอบครัว กล่าวคือการครองเรือนที่มุ่งหมายในพระศาสนาจึงได้แก่ชีวิตที่คู่วิภาพ มาร่วม อุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน เพิ่มพูนคุณค่าแห่งชีวิตทั้งสอง ทวิกำลังในการบำเพ็ญประโยชน์ให้ภริยาแม่ ไผ่สาล คู่สมรสได้ดำเนินชีวิตครอบครัวของตน ให้มีคุณลักษณะสมดังที่ได้พรณนามา ก็จักได้ชื่อว่าเป็นคู่ครอง ที่ควรยกย่องสรรเสริญ ควรนับว่าเป็นชีวิตครองเรือนที่ประสบความสำเร็จด้วยดี

หลักความซื่อสัตย์ การใช้ชีวิตคู่ในแบบครอบครัวสิ่งสำคัญสามประการจะต้องมีความซื่อสัตย์ ต่อกัน เพราะความซื่อสัตย์จะเป็นเครื่องยืนยันถึงความรักที่มีต่อกัน เป็นหลักจริยศาสตร์ที่จะช่วยประคับ ประครองความรักของทั้งสองให้ดำเนินต่อไป ที่มีประโยชน์และคุณค่าทางจริยธรรมทั้งหมดนี้ ล้วนเป็นเหตุให้ การครองเรือนเป็นไปด้วยความราบรื่น ไม่มีปากมีเสียงกันในครอบครัว และมีความเจริญก้าวหน้าในทาง เศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนเดียว เมื่อต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สิ่งที่ตามมาก็คือความไว้วางใจ และ ความสุขในครอบครัว

3) หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อตนเอง กล่าวคือ หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อตนเอง มุ่งเน้นให้ตนเอง ประสบความสำเร็จ มีความเจริญ ในรามเกียรติ์ยังมีเรื่องราวที่กล่าวถึงความเพียร ความอดทนของพระราม ที่ได้ประพฤติปฏิบัติมา ทั้งความเพียรในการบำเพ็ญพรต ความอดทนต่อความยากลำบาก อิทธิบาท 4 เป็นศัพท์ ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล การที่บุคคลใดก็ตามได้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทด้วยความสมบูรณ์ ย่อมได้รับผลแห่งความสำเร็จในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์” ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงนำประเด็นเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. หลักจริยศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาความประพฤติทางกายและวาจาในลักษณะที่เป็นกฎศีลธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมนุษย์และส่วนหนึ่งเพื่อขัดเกลาจิตใจให้มีกิเลสน้อยลงด้วยความมีใจเอื้อเฟื้อต่อคนอื่นด้วยจิตเมตตา และไม่เห็นแก่ตัวซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์” สรุปความได้ว่า คุณธรรมคือการเสียสละกิเลสภายในคือ โลภะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลงหรือหมดไป ในที่สุด การเสียสละชั่วครวหรือถาวรก็เรียกว่าได้ปฏิบัติหลักจากะ การบำเพ็ญทานคือการให้ ซึ่งเจาะจงว่าเป็นการให้วัตถุสิ่งของเป็นหลัก นอกจากนี้ความหมายของคำว่าทานให้ยังครอบคลุมไปถึงการให้สติปัญญา (วิทยาทาน) การให้ธรรมะ (ธรรมทาน) เพียงแต่ไม่ใช่การให้ทานโดยทั่วไปเพราะจัดอยู่ในขั้นของการบำเพ็ญเพื่อเกิดความกตัญญูรู้คุณ และตอบแทนหรือสนองคุณ สรุปได้ว่าบุคคลที่มีคุณธรรมด้านความกตัญญูทวนเวียนนี้ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ประเสริฐยิ่ง และความซื่อสัตย์สุจริต

2. วรรณกรรมรามเกียรติ์นั้นมีความสำคัญในด้านวรรณศิลป์ที่มีอรรถสททางด้านภาษามีความไพเราะฟังแล้วทำให้เกิดศรัทธา ด้านคุณค่าทางด้านสังคมมีการนำแนวคิดไปปรับใช้ในการปกครองครอบครัว และตนเอง และด้านคุณค่าตามหลักจริยศาสตร์ มีการนำเอาแนวคิดไปใช้ในการปกครองครอบครัว และตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อดัมพันธ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “จริยศาสตร์” สรุปความได้ว่า เบญจศีล เป็นหลักจริยศาสตร์ในระดับเบื้องต้น หรือขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมแก่บุคคลทั่วไป รวมถึงผู้มีหน้าที่ในการปกครอง

3. จริยธรรมของตัวละครเป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักจริยศาสตร์ที่เป็นคุณธรรมภายในใจในลักษณะที่เป็นนามธรรมได้ถูกถ่ายทอดออกมาโดยผ่านบุคลิกลักษณะและบทบาทหน้าที่ของตัวละคร เช่น ความองอาจ กล้าหาญ ความจงรักภักดี การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ซึ่งถูกถ่ายทอดเป็นเชิงรูปธรรมโดยผ่านตัวละครในวรรณกรรมรามเกียรติ์ ซึ่งมีความสอดคล้อง พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “ธรรมานุวัตรชีวิต” ว่า ด้วยประโยชน์ 3 ประการ คือ การยังประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ร่วมกัน มีความเมตตา กรุณา เปี่ยมด้วยความสงบเย็นและเต็มไปด้วยพลังแห่งความดี เป็นผู้มีความคุณธรรมที่เพียบพร้อม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในวรรณกรรมรามเกียรติ์ ได้พบประเด็นที่ควรนำมาเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมรามเกียรติ์ ย่อมจะก่อให้เกิดผลดีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม พร้อมกับมีคุณค่าต่อประเพณีวิถีชีวิตของชาวโลก ตลอดถึงสังคม และประเทศชาติ เพราะเรื่องวรรณกรรมรามเกียรติ์ มีคุณค่าและมีผลกระทบต่อการเสริมสร้างคุณงามความดี พร้อมกับก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะในชุมชน เนื่องจากว่าเรื่องวรรณกรรมรามเกียรติ์นั้นสะท้อนถึงคุณธรรมหลาย ๆ อย่างเช่น หลักการปกครองที่ดี ภาวะความเป็นผู้นำ ความสามัคคีมีความจำเป็น อย่างยิ่งต่อสังคม การกระทำหรือความเชื่อต้องเหมือน ๆ กันหรือคล้ายคลึงกันจึงจะทำให้สังคมสงบสุข หลักจริยศาสตร์ที่มีต่อครอบครัว เช่น หลักอาศรม 4 หลักเบญจศีล ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู กตเวที เป็นต้น และหลักจริยศาสตร์ที่มีต่อตนเองคือ อิทธิบาท 4 บุคคลใดปฏิบัติตามด้วยความสมบูรณ์ ย่อมได้รับผลคือความสำเร็จอย่างแน่นอน นอกจากนี้ยังเป็นคุณธรรมในอุดมคติ เช่น เมื่อใครเคารพศรัทธาในตัวละครในวรรณกรรมรามเกียรติ์เมื่อจากโลกนี้ไปแล้วก็จะได้ไปอยู่ตัวละครนั้น ๆ ในปรโลกเบื้องหน้าชั้นนิรันดร์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมรามเกียรติ์ที่มีผลกระทบต่องานวิจัยในสังคมปัจจุบัน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมรามเกียรติ์ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาวัฒนธรรมของคนไทย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยวรรณกรรมรามเกียรติ์ผู้วิจัยได้ความรู้ในเรื่องของการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในสังคมครอบครัว ตนเอง ด้วยการที่เนื้อหาในรามเกียรติ์มีคำสอน และหลักธรรมที่สำคัญอยู่หลายข้อ เพียงแต่ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานของหลายท่านมักจะศึกษาธรรมะในทางการเมือง การปกครอง แต่ไม่ได้นำธรรมะทั้งหมดเพื่อนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมโดยรวม หลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมรามเกียรติ์ไม่เพียงแต่จะช่วยส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมได้แล้ว ซึ่งถ้าเป็นกลุ่มพราหมณ์-ฮินดู ถือว่ารามเกียรติ์ หรือรามายณะ เป็นวรรณกรรมคำสอนที่สำคัญที่มีธรรมะแฝงอยู่ไม่ต่างจากชาดกของพระพุทธศาสนา เพียงเพราะความเชื่อ และวัฒนธรรมทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน จึงมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

รามเกียรติ์จึงไม่เพียงแต่การส่งเสริมวัฒนธรรมทางภาษา ด้านการละครเวที ด้านจิตรศิลป์ แต่ยังแผ่
ด้านจริยศาสตร์ที่แฝงอยู่ในตัวละครในรามเกียรติ์

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. (2537). การตติวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. 2548. วรรณกรรมศาสนา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รามคำแหง.
- รัตนา คชนาท. (2547). รามเกียรติ์ ปฐมบทจุดกำเนิดแห่งสงคราม ความรักและความคับแค้น.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ห้องเรียน บจก.
- สมพร สิงโต. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างรามายณะของวาลมิกีและรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ใน
รัชกาลที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อริษฐ์ ทองอินทร์ และ ภาณุพงศ์ยัมณรงค์. (2558). การศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมด้านการปกครองในบทละคร
เรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช: กรณีศึกษา
ด้านสังคหวัตถุ 4. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 2. สถาบันและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร.
- เอกฉัตร จารุเมธีชน. (2545). ลักษณะวรรณคดีสันสกฤตยุคพระเวท. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ขอนแก่น: โรงพิมพ์
พระธรรมขันธ์.
- Ramakian Home. (2562). รามเกียรติ์. สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.Ramakian.Cjb.net>.